

Kirjallinen asiantuntijalausunto koulutusta koskevien etuuksien osalta

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto koulutusta koskevien etuuksia koskien. Suhtaudumme esitykseen kriittisesti, sillä opintolainan pitkäaikaisvaikutuksia ei ole juurikaan tarkasteltu. Olemme myös huolissamme tilanteesta, jossa alaikäiset oppivelvolliset voivat joutua turvautumaan opintolainaan.

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry vastustaa jyrkästi esitystä lainapainotteisuuden lisäämisestä. Opintotuen tavoitteena on mahdollistaa ensisijaisesti täysipäiväinen opiskelu. Perusturvan riittävyyden arviointiraporttien (THL 6/2019 ja THL3/2023) mukaan opiskelijan nykyinen sosiaaliturva riittää kattamaan nk. minimikulutuksen mukaiset viitebudjetit vain opintolainan kanssa. Opiskelijan sosiaaliturvalla tarkoitetaan tässä opintotukea (opintoraha ja opintolaina) ja yleistä asumistukea. Vuoden 2023 perusturvan riittävyyden arviointiraportin mukaan opintolainaa nostavan opiskelijan toimeentulo on opintotuen saajista kehittynyt heikoiten tarkastelujaksolla 2019–2023.

SAKKI näkee, että opintolainan nostamiseen kannustava opintotukijärjestelmä lisää taloudellista eriarvoisuutta opiskelijoiden välille. Opintolainan suuri määrä heikentää mahdollisuutta kerryttää varallisuutta. Joko suoraan lainan takaisinmaksussa tai sitten niin, ettei velallinen pysty saamaan niin paljoa lainaa ensiasuntoon kuin tarvittaisiin. Suuri opintolainataakka tietää korkeampaa kuukausittaista menoerää lainan takaisinmaksun alettua, mikä huomioidaan asuntolainaa haettaessa. Tämä ja muut opintotuen lainapainotteisuuden mahdolliset negatiiviset vaikutukset ovat jääneet paitsi arvioimatta, mutta myös täysin ilman huomiota hallituksen esityksessä.

Opintolainat eivät myöskään ole enää nollakorolla ja nyt kun korot nousevat, ongelma iskee kovaa erityisesti niihin opiskelijoihin, joiden tulotaso ei valmistumisenkaan jälkeen ole keskimääräisen vuositulon tasolla. Tuleva toimeentulotaso eroaa toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuvilla ja korkeakoulusta valmistuvilla, siksi pidämme erityisen epäoikeudenmukaisena, että jo toisen asteen opiskelijat joutuvat velkaantumaan. SAKKI uskoo, että mahdollinen opintolainataakka voi vaikuttaa myös negatiivisesti siihen, miten moni opiskelija haluaa tai pystyy jatkamaan opintoja toisen asteen jälkeen.

SAKKI haluaa myös huomauttaa, että nykyinen lainapainotteisuuteen perustuva opintotukijärjestelmä ole ongelmaton. Kelan tilastojen mukaan tämän vuoden heinäkuun loppuun mennessä Kela oli maksanut pankeille takausvastuun perusteella yhteensä 42 miljoonan euron edestä opintolainoja. Lisäksi kulut opintolainan korkoavustukseen ovat kasvussa ja Kela on maksanut niitä viime lukuvuonna liki 1,2 miljoonalla eurolla. Lainoja nostetaan aiempaa enemmän ja moni opiskelija kokee suurena riskinä korkojen nousun inflaation myötä. Niukan tulotason ja köyhyyden on myös monissa tutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä heikommaksi koettuun mielenterveyteen.

Takuusäätiön mukaan eläminen maksaa aikuiselle, yksin asuvalle ihmiselle n. 1354-1673 euroa, riippuen asuinpaikkakunnasta. Täysi-ikäisen, ammatillisen opiskelijan tuet koostuvat siis opintorahasta (279,38 e/kk), opintolainasta (650 e/kk) ja mahdollisesta asumistuesta (esim. 357,60 e/kk). Tästä muodostuisi tukien nykyisellä tasolla n. 1 286 euron kuukausitulot, eikä laskelma ota huomioon tulevia indeksijäädytyksiä tai asumistuen tiukennuksia. Opiskelijoiden taloudellinen tilanne on jo nyt tiukka, arvioimme että tulevien muutosten ja mahdollisen opintolainatakauksen lisäyksen myötä, jäädään vielä takuusäätiön arvioidun elämiskustannuksien summan alapuolelle varsinkin pääkaupunkiseudulla.

Hallituksen esityksessä sanotaan, että opintotuen tavoitteena on mahdollistaa täysipäiväinen opiskelu, joten opintotuen tasossa on tarkoitus ottaa huomioon opintotuen ostovoiman heikkeneminen, opintorahaan kohdistuva indeksitarkistusten määräaikainen jäädytys sekä asumistuen uudistuksen vaikutukset opiskelijoiden toimeentuloon. Esityksen

tavoitteena on myös ehkäistä toimeentulotuen tarvetta niillä opiskelijoilla, joilla opintotuen nykyinen taso ei riitä turvaamaan opintojen aikaista toimeentuloa.

SAKKI ei kuitenkaan näe, että näihin tavoitteisiin päästään pelkästään opintolainaa korottamalla. Edelleenkin opintotukijärjestelmä ei ota huomioon esim. terveydenhuoltoon liittyviä kustannuksia kuten terapiaa tai lääkekuluja. Jo vuonna 2022 Amisbarometrin mukaan 15 % ammatillisen toisen asteen opiskelijoista oli maininnut heikon rahatilanteen syyksi, että opinnot ovat hidastuneet. Amisbarometrissa 10 % oli vastannut, että työssäkäynti on hidastanut opintojen edistymistä.

SAKKI vaatii, että kaikkien leikkausten ja opintolainataakan kasvun yhteisvaikutusta opiskelijoihin ja erityisesti oppivelvollisiin opiskelijoihin arvioidaan tarkasti. Lapsiperheiden tukitoimet kohdistuvat paljolti perheisiin, joissa on pieniä lapsia, mutta arvioimme, että oppivelvollisienkin perheissä olisi tarve toimeentulon tukitoimille, jotta jokainen pääsee koulutuksen piiriin. SAKKI vaatii, että arvioinnissa käytetään useita eri henkilötason tilanteita, jotka edustavat monipuolisesti hyvin heterogeenistä opiskelijoiden joukkoa. Merkittävien uudistusten yhteydessä tarvitaan kaikkien sosiaaliturvaan kohdistuvien toimien yhteisvaikutusten kunnollista arviointia.

Lausunnonantajan näkemykset opintorahan huoltajakorotuksen korotuksesta

Hallituksen esityksen mukaan opintorahan huoltajakorotuksen korottamisen tavoitteena on vahvistaa lasta huoltavien opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä päätoimiseen opiskeluun.

SAKKI arvostaa mahdollisia panostuksia opintorahan huoltajakorotukseen. Korotus on kuitenkin määrältään pieni ja olemme huolissamme sen riittävydestä sekä heikon toimeentulon vaikutuksista opiskelijaperheiden lasten hyvinvointiin. SAKKI toivoo, että kaikkia esitettyjä toimia opiskelijoiden toimeentuloon tarkasteltaisiin myös kokonaisuutena.

Lausunnonantajan näkemykset opintolainan valtioneuvoston korottamisesta

Hallituksen esityksessä ehdotetaan opintolainan valtioneuvoston määrää korotettavaksi 650 eurosta 850 euroon kuukaudessa Suomessa opiskelevalla ja ulkomailla opiskelevalla opiskelijalla 800 eurosta 1 000 euroon kuukaudessa. Alle 18-vuotiaiden valtioneuvoston määrää nousisi 300 eurosta 400 euroon kuukaudessa.

SAKKI ei kannata esitystä, sillä toisen asteen opintolainat ovat kasvaneet jo nykyisellään räjähdysmäisesti ja työllistyminen pelkästään toisen asteen tutkinnolla on jo nyt yksi keskeisistä huolenaiheistamme.

SAKKI haluaa nostaa tässä lausunnossa esille myös huolen siitä, että opintolainojen kasvusta huolimatta toisen asteen opiskelijat eivät voi nykyisellään hyödyntää opintolainahyvitystä, vaikka valmistuisivat tavoiteajassa.

Lausunnonantajan näkemykset muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainan lukukausikohtaisten nostokertojen lisäämisestä

Hallituksen esityksen mukaan muiden kuin korkeakouluopiskelijoiden opintolainojen lukukausikohtaisten nostokertojen määrän lisäämisen tavoitteena on turvata nuorimpien opiskelijoiden opintolainan riittävyys paremmin koko lukukauden ajalle. Lisäksi tavoitteena on ehkäistä opintolainan väärinkäytöksiä ja toisen asteen opiskelijoiden tarpeetonta velkaantumista.

SAKKI suhtautuu avoimin mielin tähän ehdotukseen. On kuitenkin huomattava, että ammatillisen toisen asteen opiskelijoissa on myös paljon aikuisia, joiden elämäntilanteet eroavat oppivelvollisten opiskelijoiden tilanteista huomattavasti. Ehdotamme, että nostokertojen lisääminen koskisi erityisesti alaikäisiä ja että muutoksista huolimatta

järjestelmään luodaan joustoa, jos opintolainalle on tarvetta esim. takuuvuokran, terapian tai muiden välttämättömien menojen vuoksi. Turvaamalla riittävä toimeentulo opiskelijoille vältetään myös ylimääräinen toimeentulotuen käyttö.

Lisätietoja:

Suvituuli Lundmark

Edunvalvonnan asiantuntija

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry

p. 044 776 6048

suvituuli.lundmark@sakkiry.fi